

Santrauka

PLAČIAŽNYPLIO VĖŽIO POPULIACIJŲ BŪKLĖS ĮVERTINIMAS

2008 m. pirmą kartą Lietuvoje atlikta plačiažnyplio vėžio kaip Europos Sąjungos globojamos rūšies stebėseną. Ištirtos 6 upės, 14 ežerų ir 1 tvenkinys. Viso ištirtas 21 vandens telkinys, kuriuose pastarųjų metų duomenimis gyveno plačiažnypliai vėžiai. Iš 6 upių geros būklės populiacija nustatyta tik vienoje upėje (17%). Dviejose upėse (33%) rasti tik svetimkraščiai invaziniai vėžiai (rainuotasis vėžys), todėl galima teigti, kad šios upės negrįžtamai prarastos kaip tinkamos plačiažnypliams vėžiams buveinės. Kitose trijose upėse (50%) nustatytas tik plačiažnyplių vėžių buvimas ar jų išnykimas. Tirtame tvenkinyje plačiažnyplių vėžių nerasta. Šių vėžių būklė ežeruose, lyginant su kitais tirtais vandens telkiniais, kiek geresnė, bet taip pat nepatenkinama. Geros būklės populiacijos nustatytos 6 (43%) iš 14 tirtų ežerų, o kituose ežeruose vėžių mažai ar jų nebeliko. Per pastaruosius 10-15 metų stabiliai gera vėžių būklė konstatuota 5 ežeruose (36%), pablogėjusi (vėžių sumažėjo ar jie išnyko) – 7 ežeruose (50%), o pagerėjusi – 2 ežeruose (14%). Apibendrinta, kad pastaruoju metu Lietuvos mastu plačiažnyplių vėžių arealas siaurėja, o populiacijų būklė prastėja. Istoriniai ir tyrimo duomenys rodo, kad, matomai, lokalių plačiažnyplio vėžio populiacijos nėra stabilios, tačiau visų populiacijų visuma, t.y. Lietuvos metapopuliacija, yra pakankama užtikrinti ilgalaikį rūšies išgyvenimą mūsų vandenyse. Plačiažnyplio vėžio būklės palaikymui būtinos reintrodukcijos, kurių svarba ateityje siekiant išlaikyti stabilią būklę, ar ją pagerinti, turėtų didėti. Didžiausios grėsmės plačiažnypliams vėžiams Lietuvos vandenyse šiuo metu yra svetimkraščiai invaziniai vėžiai, vėžių maras ir eksploatacija. Tuo tarpu plačiažnyplių vėžių buveinių kokybė Lietuvos mastu vertintina kaip gera ar net pagerėjusi dėl sumažėjusios lyginant su laikotarpiu prieš praeito šimtmečio devyniasdešimtuosius vandenų taršos. Ataskaitoje aptarti plačiažnyplio vėžio apsaugos statuso vertinimo aspektai ir apsaugos priemonės.